

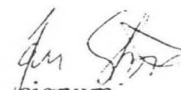
MUSEIBYRÅN

ARKEOLOGISKA SEKTIONEN

BESIKTNINGSRAPPORT

Datum 21.5 1992

Jan Storå
antikvarie

/signum

Ärende : Ombyggnad av Kumlinge kyrkogård.

Kommun : Kumlinge **By** : **Gård** :

Anläggning : Kumlinge kyrka

Fornl.Nr :

Kartblad nr :102307 **Koordinater** :

I besiktningen deltog: Marcus Dahlén

Åtgärder: P Palamarz anmälde den 20.5 1992 att byggnadsarbeten pågick vid Kumlinge kyrkogård. Enligt P P var en arkeologisk besiktning snarast nödvändig för att bedöma om skadegörelse skett i samband med arbetena. Museibyrån hade inte informerats om ombyggnadsarbetena och kyrkoherde K Danielsson kontaktades genast för att erhålla planer och ritningar över de planerade arbetena. Planerna erhöles vid besiktningstillfället och en stor del av de planerade arbetena kunde granskas.

Planteringar / Kyrkogårdens nordvästra del

Vid besiktningen hade redan en del arbeten utförts. I kyrkogårdens sydvästra del hade en häck längs kyrkogårdsmuren grävts bort och grävningen hade fyllts igen. Enligt uppgift från S Häggblom hade man grävt bort äldre fyllnadsjord som använts när häcken anlades. Arbetena hade inte berört forn-lämningar. I markytan påträffades inga fynd eller andra spår av konstruktioner.

Även i kyrkogårdens nordvästra del hade häcken avlägsnats men grävningen hade inte fyllts igen. Grävningsarbetena hade gjorts till c.50 cm:s djup.

Nordväst om kyrkan undersöktes två provgropar för att fastställa om skadegörelse hade skett samt för att få en uppfattning om lagerföljden och eventuellt finna några spår av den husgrund som finns i området.

PG 1: Lagerföljd: c.80 cm påförd sand
c.10 cm påförd sand
c.50 cm ett mörkt jordblandat sandlager med inslag av ben, tegelflis och murbruk, järnföremål samt kistrester.
Underst lera.

PG 2: Lagerföljd: c.80 cm påförd sand. Lagret har påförts i två skeden.
c.50 cm mörkfärgat sandlager med enstaka inslag av ben från förstörda gravar.
c.2-3 cm mörkt lager, ev torvlager.
Underst ett löst sandlager, fyndtomt.

Stratigrafin i provgroparna kan sammankopplas. I kyrkogårdens nordvästra del finns överst ett c. 80-90 cm tjockt påfört sandlager. Under detta ett c. 50 cm tjockt lager som är mörkfärgat med inslag av ben från förstörda gravar. I PG 1 fanns i detta lager även spår av byggnadsrester som kan härröra från byggnaden som har funnits västerom kyrkan. Även vid nedgrävningen av en jordledning i maj 1991 påträffades norr om kyrkan enstaka kvaderstenar och byggnadsrester som kan ha samma ursprung (se separat rapport). Några spår av väggkonstruktioner påträffades dock inte. Omkring 15 m västerom kyrkan i PG 2 fanns inga spår av byggnadsrester i sandlagret. Lagret har troligen rörts om men det är närmast kyrkan arkeologiskt mycket intressant. Den mur som går ut från kyrkans västra vägg verkar ligga i detta lager. Under detta vidtog lera och lös sand. Eventuellt är även dessa lager påförda men detta kunde inte med säkerhet avgöras.

Planteringsarbetena i den västra delen av kyrkogården kan på basen av de arkeologiska undersökningarna utföras enligt ursprungliga planer. Planteringsarbetena i övriga delar av kyrkogården berör endast påförda lager.

Gångar och planer

Enligt planerna kommer huvudgången till kyrkan att läggas om. Betongplattorna kommer att avlägsnas och ersättas med natursten. För att undersöka stratigrafin under huvudgången undersöktes en provgrop i anslutning till kyrkan. Det visade sig att betongplattorna ligger på ett påfört gruslager som är c.10-20 cm tjockt. Under detta vidtog sand som förmodligen är samma lager som påträffades överst i PG 1 och 2. Söderom kyrkan, vid ingången, kommer en rund plan att anläggas. Här undersöktes en provgrop som visade att berget ligger mycket ytligt. Inga spår av kulturlager kunde konstateras.

Anläggandet av den nya gången samt planen framför ingången kan genomföras enligt ursprungliga planer. Detsamma gäller gången som går till den östra delen av kyrkogården. Närmast kyrkan ligger berget mycket ytligt och längre österut är all jord i sin helhet påförd.

Parkeringsplats och södra entrén

Anläggandet av parkeringsplats västerom kyrkomuren kan utföras enligt ursprungliga planer. Detta gäller även gången från parkeringsplatsen till den södra entrén. Enligt planerna kommer en parkeringsplats att anläggas även vid södra entrén. Några antikvariska hinder torde inte föreligga men exakta ritningar över dimensioner och utformning saknas.

Vattendamm

Sydöst om kyrkan, vid kyrkomuren, skall enligt planerna en vattendamm anläggas. Här undersöktes en provgrop för att få en uppfattning om stratigrafien. Lagerföljden kunde emellertid inte entydigt tolkas. Jorden verkade hårdare packad jämfört med övriga provgropar och dessutom påträffades tegel och kalkbruksfragment. Det kan vara fråga om ett kulturlager. **I området bör ytterligare undersökningar genomföras innan ett eventuellt tillstånd för anläggandet av vattendammen kan ges.**

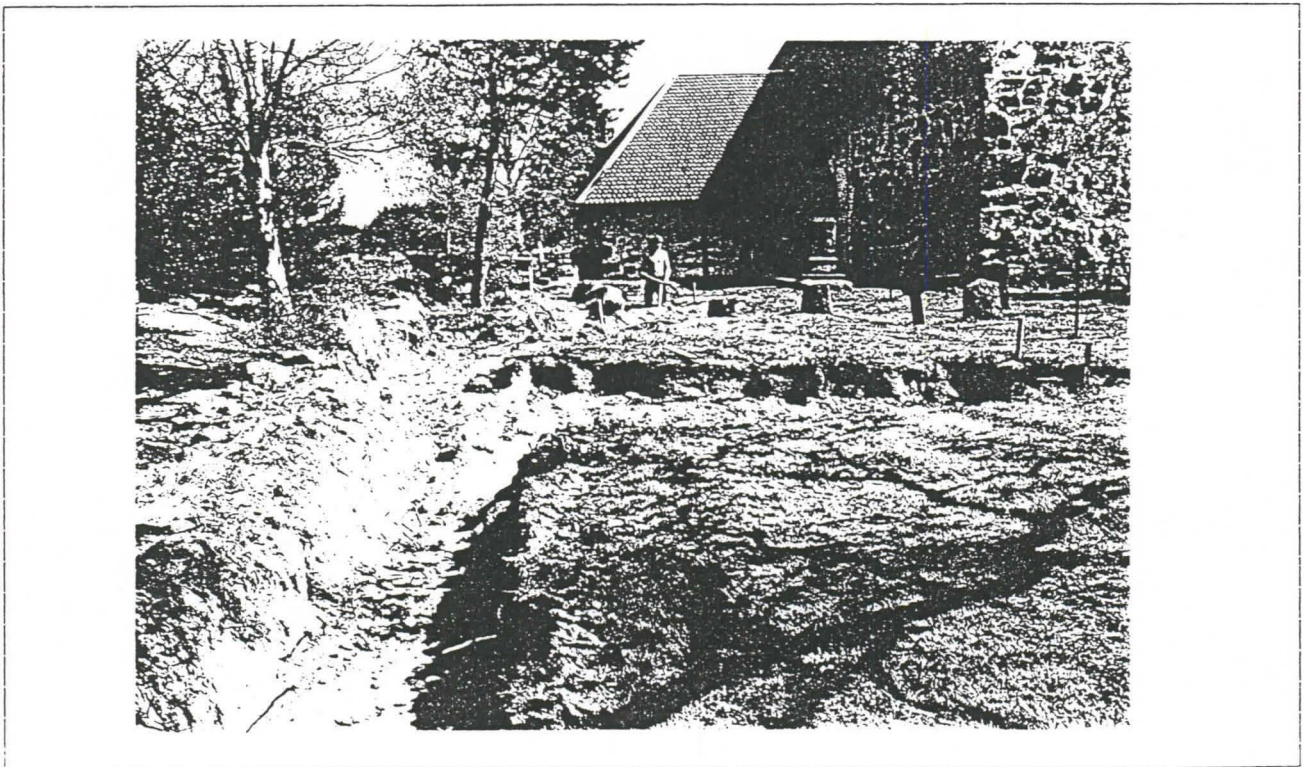
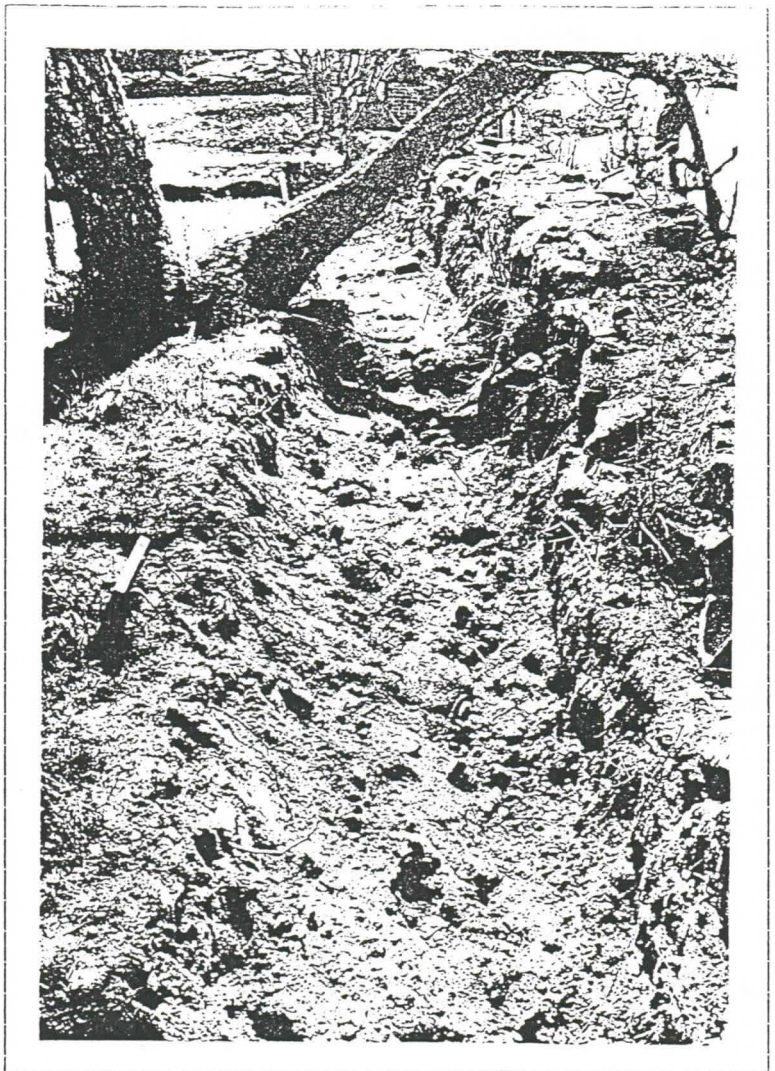
Kyrkomuren

Enligt planerna kommer även kyrkomuren att restaureras. Några antikvariska hinder för detta föreligger inte men arkeologiska sektionen bör kontaktas när arbetena inleds för att kunna fastställa murens förhållande till jordlagren inne på kyrkogården. Detta är framför allt intressant i den nordvästra delen av kyrkogården.

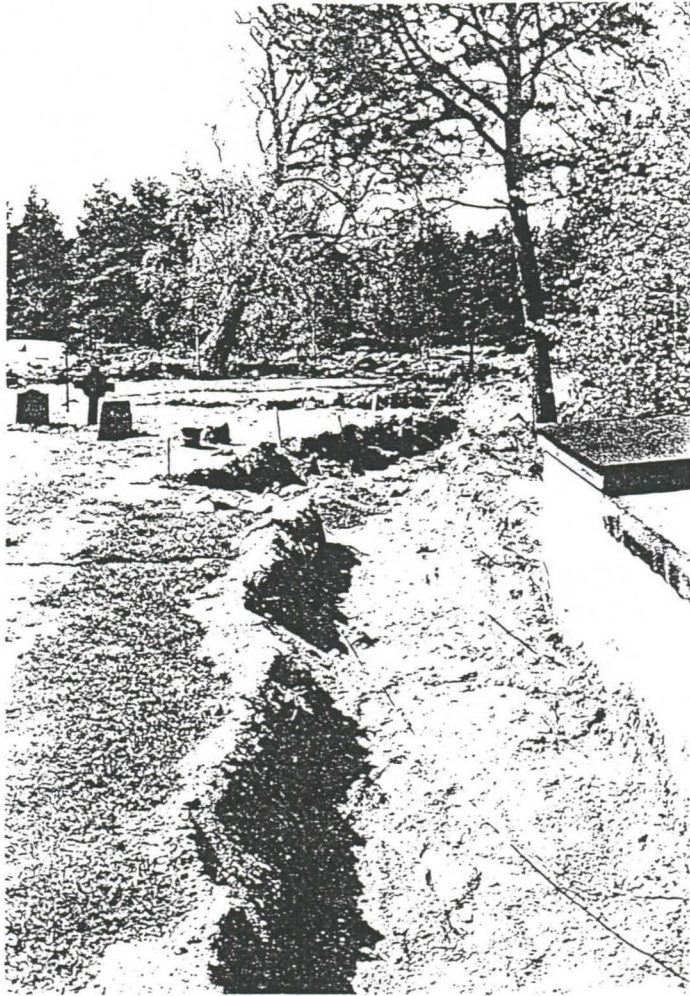
Stenläggningen runt kyrkan

Enligt S Häggblom finns även planer på att restaurera stenläggningen vid kyrkväggarnas bas. Tidigare arkeologiska undersökningar har främst utförts inne i kyrkan. På basen av fotografier har kyrkans västra vägg frilagts på utsidan men på andra ställen verkar inga arkeologiska undersökningar utförts. **Innan detta arbete kan tillåtas krävs att arkeologiska undersökningar genomförs.**

En häck hade avlägsnats
längs kyrkogårdsmuren.
Grävningen hade inte skadat
arkeologiskt känsliga lager.
Södra muren.

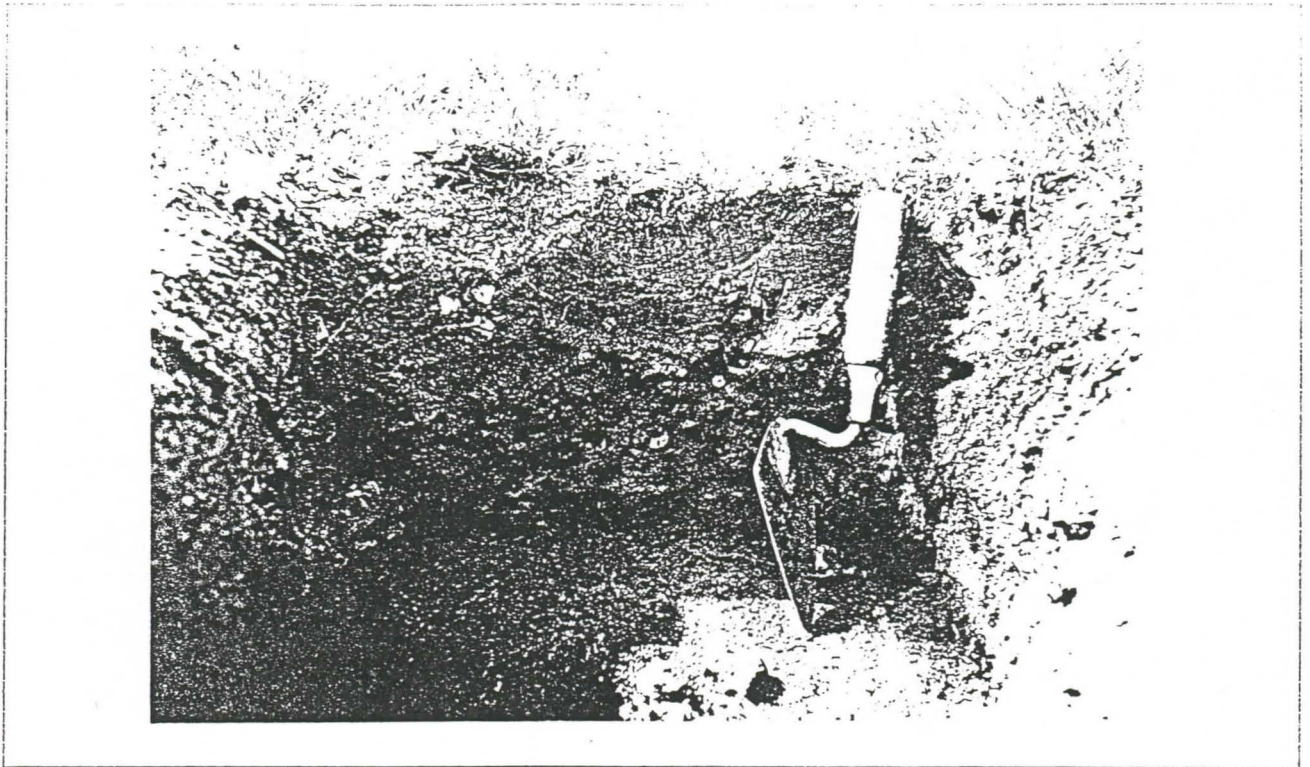
Grävningen längs den norra muren.

Grävningen vid den norra muren.
Bilden tagen vid pannrummet, mot
väster.

Den nya gången till kyrkogårdens östra del kan anläggas enligt ursprungliga planer. I detta tillstånd för vattendammen kan ses måste arkeologiska undersökningar genomföras

Stratigrafin i provgropen vid kyrkans ingång. Söderom kyrkans ingång, där en rund stenlagd plan kommer att anläggas ligger berget mycket grunt. Det översta jordlagret har påförts när gräsmattan anlades.